

Η πειρατική επιδρομή του Κωνσταντίνου Δουμπιώτη στη Χαλκιδική και η άγνωστη μάχη της Ορμούλιας (1826)

Η ιστορία της πειρατείας κατά τα χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης δεν έχει γραφτεί. Το ερέθισμα το έδωσε ο Jules Verne με το *L'Archipel en feu* το 1884, αλλά εξαρχής δεν είχε θετικό αντίκτυπο. Όταν άρχισε να δημοσιεύεται η ελληνική μετάφρασή του στην εφημερίδα *Καιροί*, τον Ιούλιο του 1884, διαμαρτυρήθηκαν για τη δυσφήμιση της Μάνης οι κάτοικοι του Οιτύλου.¹ Όπως και οι κλέφτες στην ξηρά, οι χριστιανοί πειρατές του Αιγαίου, κινούμενοι ευέλικτα μεταξύ εθνικών αγώνων και ιδιοτελών συμφερόντων, δεν αποτελούν ακριβώς ιδανικά πρότυπα ηρώων. Σε αδρές γραμμές τα κεφάλαια που αφορούν το Βόρειο Αιγαίο, μάλιστα το θαλάσσιο χώρο μεταξύ των Βορείων Σποράδων, των ακτών της Χαλκιδικής και της Θάσου έχουν γραφτεί από τον Ιωάννη Βασδραβέλλη, πριν από πενήντα και πλέον χρόνια.² Επισημάνει πως η πειρατεία της δεκαετίας του 1820 ήταν το αποτέλεσμα των αποτυχημένων επαναστάσεων στη Μακεδονία και τη Μαγνησία. Οι πρώην επαναστάτες με τις οικογένειές τους, Ολύμπιοι, Θεσσαλοί και Χαλκιδικιώτες, εγκατεστημένοι στη Σκιάθο και τη Σκόπελο, μετά από περιπλανήσεις, συγκρότησαν δυο στολίσκους με τους οποίους επέδραμαν στο Βόρειο Αιγαίο. Ο ένας εξ αυτών επιχείρησε, γράφει, απόβαση στη Χαλκιδική, αλλά οι πειρατές απωθήθηκαν στη θάλασσα με εκστρατεία και αιματηρούς αγώνες του βαλή Ιμπραήμ πασά της Θεσσαλονίκης.³ Προφανώς αναφέρεται στα γεγονότα του 1823, γνωστά από τα έγγραφα που δημοσίευσε ο Λάσκαρης την περίοδο της Κατοχής. Από τα έγγραφα αυτά προκύπτει μια ακόμη μείζων απόβαση στην Κασσάνδρα, το 1824, που επίσης οδήγησε σε συμπλοκή των μακεδόνων πειρατών με τον τουρκικό στρατό.⁴ Πιο εντυπωσιακή ήταν μια άλλη καταδρομική επιχείρηση: Μάλλον το δεύτερο εξάμηνο του 1822 οι Καλαμιδαίοι μπήκαν στη Θεσσαλονίκη από υδρορροή των παραθαλασσίων τειχών, με σκοπό την απαγωγή Εβραίου τραπεζίτη. Απέτυχαν και διέφυγαν. Αλλά την ίδια νύχτα σκότωσαν 45 Τούρκους σε χάνι στο Μπες-Τσινάρ και απήγαγαν οκτώ εύπορους Εβραίους από τα ψαροκάικά τους στην

¹ Guy Riegert, "Comment Jules Verne fit scandale en Grèce", *Bulletin de la Société Jules Verne*, 58 (1981), 64-71. Βλ. επίσης Marie-Hélène Huet "Naissance d'une nation", *Jules Verne Studies*, 6 (2013-14), 67-80.

² Ι.Κ. Βασδραβέλλης, «Η πειρατεία εις τα παράλια της Μακεδονίας κατά την Τουρκοκρατίαν», *Μακεδονικά*, 5 (1963), 319-62.

³ Στο ίδιο, σ. 353-3. Τις ίδιες πληροφορίες αξιοποιεί ο Βασδραβέλλης και στο *Οι Μακεδόνες εις τους υπέρ της ανεξαρτησίας αγώνες*, Θεσσαλονίκη, 1950, σ. 166.

⁴ M. Lascaris, "La révolution grecque vue de Salonique. Rapports des consuls de France et d'Autriche 1821-1826", *Balkanica*, 6 (1943), 159-61. Οι πληροφορίες αυτές έχουν ενσωματωθεί από τον Απόστολο Βακαλόπουλο στην *Ιστορία της Μακεδονίας 1354-1833*, Θεσσαλονίκη, 1988, σ. 614. Επιδρομή στην Κασσάνδρα για την κλοπή προβάτων ομολογούν στο Εκτελεστικό οι Καρατάσος και Γάτσος με επιστολή τους, τον Ιανουάριο του 1826, επειδή οι Σκιαθίτες, κλεισμένοι στο κάστρο, δεν συμπαραστέκονταν στις οικογένειές τους: Κωστής Αναστ. Κωνσταντινίδης, *Η ληστεία και η πειρατεία στη Σύρο, Σκιάθο και Σκόπελο κατά τη διάρκεια της επανάστασης του 1821 μέχρι και της αντιβασιλείας του Όθωνα*, Αθήνα, 1988, σ. 219-20.

περιοχή του τελωνείου.⁵ Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να προσφέρει στοιχεία για μια πολύ σημαντικότερη και άγνωστη επιδρομή, του 1826, τα οποία προέρχονται από μερικά αναξιопοιήτα έγγραφα του βρετανού προξένου στη Θεσσαλονίκη James Charnaud προς τον πρεσβευτή του στην Κωνσταντινούπολη Stratford Canning και συνδυάζονται με διάφορες ήδη εκδεδομένες αλλά αποσπασματικές πηγές.

Μαζί με την επίσημη επιβεβαίωση της πτώσης του Μεσολογγίου,⁶ ο πρόξενος Charnaud, σε σύντομη επιστολή του, ειδοποίησε την Κωνσταντινούπολη πως στις 19/21 Μαΐου 1826 αρκετά πλεούμενα είχαν εμφανισθεί ανοιχτά του Αγίου Όρους. Η πρώτη εκτίμησή του ήταν πως επρόκειτο για εμπορικά, που έρχονταν να παραλάβουν προμήθειες για τον τουρκικό στόλο. Ο διοικητής της πόλης, που δεν ήταν άλλος από τον Ομέρ πασά Βρυώνη, όπως προκύπτει από τα επόμενα έγγραφα, θορυβημένος έστειλε να μάθει ακριβείς πληροφορίες. Σύντομα αποδείχθηκε πως τα καράβια ήταν 15 στον αριθμό και επέβαιναν Έλληνες.⁷ Από την επόμενη επιστολή του, στις 29 Μαΐου/10 Ιουνίου, μαθαίνουμε τη συνέχεια: Στα 15 πλοία προστέθηκαν άλλα 20 και όλα μαζί αποβίβασαν στη Συκιά της Σιθωνίας 1.500 άνδρες υπό την ηγεσία του Κωνσταντίνου Ντ(Δ)ουμπιώτη, οι οποίοι επιδόθηκαν αμέσως σε λεηλασία των γύρω χωριών.⁸ Ο πασάς της Θεσσαλονίκης έστειλε εναντίον τους τον ταμιά του (*hazinedar*) με δύναμη περίπου 2.000 ανδρών. Οι δύο στρατοί συναντήθηκαν στην Ορμούλια, όπου διεξήχθη φονική μάχη, κατά την οποία σκοτώθηκαν 130 οθωμανοί στρατιώτες και 15 από τους πλέον επιφανείς αξιωματικούς. Οι ελληνικές απώλειες δεν έγιναν γνωστές, αλλά πάντως οι Έλληνες δεν υποχώρησαν. Ο Ομέρ Βρυώνης, στην αναγγελία της αμφίρροπης έκβασης, έσπευσε προσωπικά με άλλους 1.000 στρατιώτες και στρατοπέδευσε στον Άγιο Μάμα, ενώ ο ταμίας του κρατούσε την Ορμούλια. Ισχυρές φρουρές τοποθετήθηκαν στα χωριά Νικήτη και Άγιος Νικόλαος. Επειδή ο πασάς δεν αισθανόταν αρκετά ισχυρός ώστε να επιτεθεί εκ νέου, ζήτησε ως ενίσχυση άλλους 1.000 άν-

⁵ Θ. Μαλαβέτας, «Η Θεσσαλία κατά τον Αγώνα. Επιστολαί Στεφάνου Καλαμίδα», *Θεσσαλικά Χρονικά*, 1 (1930), 102-3. Ο Δημήτρης Καλαμίδας και οι γιοι του, από τη Μιτζέλα του Πηλίου, είχαν ήδη πολεμήσει στην Κασσάνδρα το 1821 και συμπολεμήσει τους επόμενους μήνες με τον Καρατάσο και τους άλλους Θεσσαλο-Μακεδόνες οπλαρχηγούς. Την επιδρομή αναφέρει ο Βακαλόπουλος στην *Ιστορία της Θεσσαλονίκης*, 316 π.Χ-1983, Θεσσαλονίκη, 1983, σ. 320, αλλά αποκρύπτει ότι το κίνητρο της επιδρομής και της απαγωγής ήταν τα λύτρα.

⁶ Την επίσημη αγγελία του βαλή της Ρούμελης για την άλωση, με ημερομηνία 24 Απριλίου 1826, βλ. στο Ιωάν. Κ. Βασδραβέλλης (επιμ.), *Ιστορικά αρχεία Μακεδονίας. Α' Αρχείον Θεσσαλονίκης 1695-1912*, Θεσσαλονίκη, 1952, σ. 495-6.

⁷ National Archives, Foreign Office (FO) 352/12B - (5), Charnaud προς Canning, Θεσσαλονίκη, 25 Μαΐου 1826, f. 211 r-v. Ο βρετανός πρόξενος (όπως και ο ολλανδός) χρησιμοποιούν το νέο (γρηγοριανό) ημερολόγιο, ενώ οι ελληνικές επιστολές το παλαιό. Για λόγους πρακτικούς εντός του κειμένου αυτού δίνονται σε όλες τις περιπτώσεις και οι δύο ημερομηνίες.

⁸ Είναι περιττό να αναφερθούν εδώ τα πλήρη βιογραφικά στοιχεία του κατά τα άλλα γνωστού χαλκιδικιώτη αγωνιστή του 1821, ενδεχομένως αρβανίτικης καταγωγής, αν αληθεύει η τοπική παράδοση ότι το επίθετο της οικογένειας ήταν Πλιάκου. Για μια επαρκή βιογραφία του βλ. Ερ. Ζέλλιου-Μαστοροκόστα, «Η οικογένεια Δουμπιώτη», *Μακεδονικά* 35 (2005-2006), 293-8 και ακόμη λεπτομερέστερα στοιχεία στο Νικόλαος Εμμ. Παπαοικονόμου, *Προσωπογραφία αγωνιστών του 1821 από τη Χαλκιδική και τη Θεσσαλονίκη*, Θεσσαλονίκη, 2016, σ. 178-81.

δρες, κυρίως γενιτσάρους, οι οποίοι και απεστάλησαν αμέσως από τη Θεσσαλονίκη.⁹ Ακολούθησαν μερικές ημέρες ηρεμίας. Σύμφωνα με μια πληροφορία οι Έλληνες είχαν ήδη αποσυρθεί στα πλοία τους. Χωρίς προμήθειες και με σχετικά λίγες δυνάμεις, εκτιμάτο πως δεν θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν τις οθωμανικές δυνάμεις που είχαν ήδη συγκεντρωθεί.¹⁰ Από τα γεγονότα μπορούμε να συμπεράνουμε με ασφάλεια πως η μάχη της Ορμούλιας έλαβε χώρα είτε τις τελευταίες ημέρες του Μαΐου είτε στις αρχές Ιουνίου 1826.

Στις 14/26 Ιουνίου η υποχώρηση των Ελλήνων στα πλοία τους επαληθεύτηκε. Οι απώλειες των Τούρκων, από τη στιγμή της απόβασης μέχρι και τη μάχη, ανέρχονταν σε 500 νεκρούς και τραυματίες, οι οποίοι είτε είχαν μεταφερθεί στη Θεσσαλονίκη είτε γιατροπορεύονταν σε χωριά γύρω από την Ορμούλια. Ο Ομέρ Βρυώνης είχε ήδη προωθηθεί στο Άγιο Όρος, για να το ασφαλίσει ολόγυρα με μικρές οχυρώσεις, με δαπάνες και εργασία των χωρικών, ενώ αυτοί είχαν ήδη λεηλατηθεί από τους επιδρομείς. Εξάλλου ο πειρατικός κίνδυνος ήταν ορατός ακόμη και μέσα στο Θερμαϊκό. Απειλούνταν οποιοδήποτε πλοίο απέπλεε χωρίς συνοδεία πολεμικού.¹¹ Όμως, ξαφνικά, το πρωί της 15/27^{ης} Ιουνίου ο πασάς επέστρεψε εσπευσμένα στη Θεσσαλονίκη, για να διαβάσει δύο φερμάνια που είχαν έρθει από την Κωνσταντινούπολη, ένα για τον ίδιο κι ένα για τον *mollah*.¹² Από τα ολλανδικά αρχεία γνωρίζουμε για την άφιξη του σημαντικού αυτού φερμανίου, που διέτασσε τη διάλυση του σώματος των γενιτσάρων, σύμφωνα με την απόφαση του Μαχμούτ Β΄ της 3/15^{ης} Ιουνίου 1826.¹³ Περιληπτική αναφορά για τα γεγονότα αυτά της Χαλκιδικής συμπεριελήφθη σε επιστολή σχετικά με τα νεότερα της Ελληνικής Επανάστασης, που απέστειλε ο Canning στο Λονδίνο στο τέλος του ίδιου μήνα.¹⁴

Τα παραπάνω δεδομένα μας επιτρέπουν να ταυτίσουμε την επιδρομή αυτή του Δουμπιώτη με την αχρονολόγητη αλλά αναλυτικά περιγραφόμενη στο *Χρονικό της Ορμούλιας*, κείμενο που έχει αποδοθεί πειστικά στον εντόπιο αναγνώστη Γιαννάκη.¹⁵ Αναφέρεται εκεί, χωρίς αναφορά έτους, ότι έφτασαν «38 κλέπτικα καράβια», μπρίκια και γολέτες, που μετέφεραν «έως χίλιους κλέπτας». Οι πληροφορίες του *Χρονικού* δεν αφήνουν πολλά περιθώρια ερμηνείας για τη φύση της επιδρομής. Οι πειρατές «πάτησαν» διάφορα χωριά, έκαναν απόβαση στην περιοχή της Ορμούλιας, την οποία και έκαψαν. Ληλάτησαν χωρίς αντίσταση ακόμη και τον Πολύγυρο, που βρίσκεται σε

⁹ Η επιδρομή σε πολύ αδρές γραμμές είναι γνωστή και από μια ακόμη προξενική αναφορά του προξένου του Πιεμόντε. Σύμφωνα με αυτήν, η δύναμη του πασά ήταν 1.200 Τουρκαλβανοί και δύο λόχοι γενιτσάρων. Επίσης δίνει παραπλήσιο αριθμό πειρατικών πλοίων (30). Αναφέρει όμως λανθασμένα ότι η επιδρομή έγινε στην Κασσάνδρα, όνομα, βέβαια, που ενίοτε παρέπεμπε σε ολόκληρη την Χαλκιδική: Ιωάννης Δ. Ψαράς, «Ο Πιεμοντέζος πρόξενος Nicolò Scotto και η Θεσσαλονίκη στα 1825-1830», *Εγνατία*, 12 (2008), 28.

¹⁰ FO 352/12B - (5), Charnaud προς Canning, Θεσσαλονίκη, 10 Ιουνίου 1826, ff. 213r-214r.

¹¹ FO 352/12B - (5), Charnaud προς Canning, Θεσσαλονίκη, 26 [27] Ιουνίου 1826, f. 215 r-v.

¹² FO 352/12B - (5), Charnaud προς Canning, Θεσσαλονίκη, 27 Ιουνίου 1826, f. 217 r-v.

¹³ Nationaal Archief, Den Haag, Legatie Turkije en de Levant, vol. 138, Charnaud προς Hugo baron van Zuylen van Nijvelt, Θεσσαλονίκη, 3 Αυγούστου 1826 (v.η.), ff. 470-1. Και ο ίδιος ο Βρυώνης φαίνεται πως είχε προβλήματα στη Θεσσαλονίκη με τους γενιτσάρους: Ψαράς, *ό.π.*, σ. 29.

¹⁴ FO 195/6, Canning προς Castlereagh, Κωνσταντινούπολη, 30 Ιουνίου 1826, αρ. 82, f. 171r.

¹⁵ Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης (επιμ.), *Το χρονικό της Ορμούλιας*, Θεσσαλονίκη, 2004, σ. 19-20.

απόσταση λίγων ωρών. Η βία που χρησιμοποιήθηκε σε βάρος των χριστιανών χωρικών ήταν απερίγραπτη. Με την απειλή της σκλαβιάς, με ακρωτηριασμούς και άλλα φριχτά βασανιστήρια, προσπάθησαν να αποσπάσουν όσο το δυνατόν περισσότερα γρόσια. Αναφέρεται, επίσης, πως στην Ορμούλια έγινε «μέγας πόλεμος».¹⁶ Το *Χρονικό* διασταυρώνεται πλήρως με τις προξενικές επιστολές και στην περιγραφή όσων ακολούθησαν τη μάχη, μάλιστα συμπληρώνει τον Charnaud για τις περαιτέρω τουρκικές ενέργειες. Ο Γιαννάκης περιγράφει με ζοφερά χρώματα πως, όταν έφυγαν οι κλέφτες, ήρθε το τούρκικο ασκέρι, που κατέκλεψε ό,τι τους είχε απομείνει. Ακολούθησε ένας αποσπασματάρχης με 30 άνδρες, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν ως φρουρά. Οι χωρικοί υποχρεώθηκαν να κατασκευάσουν πύργους. Παράλληλα και όπως ήταν αναμενόμενο ανέλαβαν όλα τα έξοδα και τις υπηρεσίες συντήρησης του αποσπάσματος, ενώ υποχρεώθηκαν να καταβάλουν και διάφορα άλλα βαριά «χαράτζια». Παραδόξως υποχρεώθηκαν επίσης να επιτηρούν με άοπλες σκοπιές κάθε νύχτα τους πύργους, ενώ στο εσωτερικό διανυκτέρευαν οι ένοπλοι υποτιθέμενοι φύλακές τους. Τα βάσανα αυτά –γράφει ο Γιαννάκης-- κράτησαν επτά χρόνια, αλλά, αν διαβάσει κανείς όλο το *Χρονικό*, που σταματά το 1837, δεν βλέπει να πήραν ποτέ τέλος.¹⁷

Ο συγγραφέας του *Χρονικού* γνώριζε πως πειρατές κατέληξαν όσοι μετά το χαλασμό του 1821 δεν είχαν προσκυνήσει και άποροι πλέον είχαν στραφεί εξ ανάγκης στη ληστεία. Όμως η βία που χρησιμοποιούσαν εναντίον των χριστιανών της Χαλκιδικής τον συντάραζε. Τέτοια συμπεριφορά ήταν παρά φύσιν.¹⁸ Ίσως δεν θα ξαφνιαζόταν με τη διαγωγή τους, αν γνώριζε όσα καταμαρτυρούν αρχαιακές πηγές για το βίο των ανδρών αυτών και του ίδιου του Κωνσταντίνου Δουμπιώτη στις Βόρειες Σποράδες. Από έγγραφο του ηγουμένου της μονής του Αγ. Γεωργίου της Σκύρου, του Νεοφύτου προς τους Υδραίους, με ημερομηνία 6/18 Αυγούστου 1826, μαθαίνουμε «τα ανεκδιήγητα συμβάντα που εδοκίμασεν αυτή η δυστυχής νήσος Σκύρος από πειράτας κακοέλληνας, όπου προ ημερών έχυσαν τα κρασιά και άλλα, και την σήμερον πάσχει από καπετάν Κωνσταντή Δουμπιώτη, Μπίνον Ολύμπιον, Άγγελον Συκιώτη». Τις πληροφορίες συμπληρώνει επιστολή των σκυριανών προκρίτων με ίδια ημερομηνία, όπου κατονομάζουν τους ίδιους δράστες, που «έφθασαν με 32 πλοία λυσσασμένοι καθ' ημών» και περιγράφουν τόσο γλαφυρά όσο και ο χρονογράφος της Ορμούλιας τις εκτεταμένες λεηλασίες και βιαιοπραγίες που προκάλεσαν στο νησί τους.¹⁹ Προφανώς η Σκύρος ήταν ο επόμενος στόχος του ίδιου στόλου. Εξάλλου είναι γνωστό πως «οι στρατηγοί κ. Κωνσταντίνος [N]Τουπιώτης και κ. [M]Πίνος με όλα τα περι αυτών σώματα» έφτασαν –επέστρεψαν—στη Σκόπελο στις 10/22 Οκτωβρίου 1826, προφανώς μετά την ολοκλήρωση του θερινού κύκλου επιχειρήσεων.²⁰

¹⁶ Στο ίδιο, σ. 34-5.

¹⁷ Στο ίδιο, σ. 35-6.

¹⁸ Στο ίδιο, σ. 33.

¹⁹ Κωνσταντινίδης, *ό.π.*, σ. 215-7.

²⁰ Γενικά Αρχεία του Κράτους, Συλλογή Γιάννη Βλαχογιάννη, Ιδιωτικές συλλογές, Αρχείο Κωλέττη, φάκ. 239, οι πρόκριτοι και λοιποί κάτοικοι Σκοπέλου προς τον εκλαμπρότατο Κωλέττη, 11 Οκτωβρίου 1826, έγγραφο αρ. 40, όπου και ευφυές λογοπαίγνιο των προκρίτων με το όνομα του νησιού: «Η προθυμία των πατριωτών μας είναι μεγάλη και ανταποκρίνεται εξαιρετα με τας σωτηρίους επιθυμίας σας. Τι ωφελεί όμως, οπού η εσωτερική μας ανωμαλία είναι ένας μέγας σκόπελος εις πάντα».

Από δημοσιευμένο έγγραφο (7/19 Μαρτίου 1828) γνωρίζουμε αρκετά και για την επόμενη μεγάλης κλίμακας επιδρομή του Δουμπιώτη, που στράφηκε στο Άγιο Όρος, στις αρχές Μαρτίου 1828, με όσα καράβια γλύτωσαν από την εκκαθαριστική επιχείρηση του Ανδρέα Μιαούλη στη Σκόπελο, κατά διαταγή του Καποδίστρια, μόλις στα τέλη Φεβρουαρίου. Οι προϊστάμενοι των μονών περιέγραψαν με δραματικό τρόπο τις μεθόδους των πειρατών και τα βασανιστήρια των συλληφθέντων μοναχών, σαν να ήταν οι επιδρομείς «ετερόθρησκοι τύραννοι».²¹ Παρόμοιες θλιβερές περιγραφές περιέχονται σε έγγραφο του μοναχού Νεκτάριου της Μονής Ζωγράφου προς τον Καποδίστρια (1/13 Αυγούστου 1828). Ο Νεκτάριος ζητούσε 6.000 γρόσια για να αποσβέσει το χρέος των 200 «βενέτικων», που είχε δημιουργήσει για να εξαγοράσει την ελευθερία του από τον Δουμπιώτη και τους συντρόφους του (Μπίνο, Τζάφαλο, Ηλιακόπουλο και Αποστολάρα), οι οποίοι, αφού αποβιβάστηκαν στο λιμάνι της Δάφνης, «πάτησαν» τις Καρυές, διαγούμισαν το σπίτι του και τον βασάνισαν για ν' αποσπάσουν λύτρα. Είναι πιθανόν ότι κατά την επιδρομή αυτή ληστεύτηκε συνολικά ένα εκατομμύριο γρόσια μετρητά, τα οποία αναφέρει η Ιερά Κοινότητα σε επιστολή της (1/13 Αυγούστου 1828) προς τον Ιωάννη Καποδίστρια, παρακαλώντας οι δράστες να επιστρέψουν έστω μέρος αυτού του ποσού. Στην απάντησή του (Σεπτέμβριος 1828) ο Κυβερνήτης κατονομάζει ως δράστη τον (Ν)Τουμπιώτη, φυλακισμένο ήδη και βαρυνόμενο με πειρατείες και κατά ευρωπαϊκών πλοίων.²² Μικρότερης κλίμακας πειρατικές δραστηριότητες του ιδίου κατά την περίοδο 1827-28 προκύπτουν από τις αγωγές που κατατέθηκαν εναντίον του στο ελληνικό «Θαλάσσιον Δικαστήριο», το οποίο ουσιαστικά λειτουργούσε από τον πρώτο χρόνο της Επανάστασης και αναδιοργανώθηκε από τον Καποδίστρια.²³

Θα μπορούσε να υποθέσει κανείς πως με τα έσοδα που αποκόμισε ο Δουμπιώτης από τις επιδρομές του 1826 και των προηγούμενων ετών («δι' εξόδων αυτού»), κατασκεύασε το μπρίκι, του οποίου την αποζημίωση ζήτησε από το ελληνικό δημόσιο η άπορη χήρα του Σουλτάνα το 1865. Το ιστιοφόρο τους, που ναυπηγήθηκε το 1826 και αρματώθηκε το 1827, συνελήφθη και κατασχέθηκε, ως ιδιοκτησία επαναστατών, την ίδια χρονιά από τους Τούρκους, όταν επιχείρησε να περάσει τα Δαρδανέλια με πλαστή ρωσική σημαία και πλοίαρχο τον συνιδιοκτήτη του Δουμπιώτη, τον Γεώργιο Λεμονίτζα.²⁴ Οι κάτοικοι της Σκοπέλου στήριξαν το αίτημά της χήρας, η οποία είχε και τρεις θυγατέρες.

Γενικώς η σχέση των Σκοπελιτών με τον Δουμπιώτη ήταν προβληματική. Είναι εντυπωσιακό ότι, ενώ η επιδρομή στη Χαλκιδική βρισκόταν σε εξέλιξη, στις 24

²¹ Κωνσταντινίδης, *ό.π.*, σ. 328-35, 345-6.

²² Στέφανος Παπαδόπουλος, «Εγγραφα του Αρχείου Καποδίστρια αναφερόμενα στην ιστορία του Αγίου Όρους κατά την Επανάσταση του 1821», *Μακεδονικά*, 10 (1970), 162-9.

²³ Για το «θαλάσσιον δικαστήριο» βλ. Δέσπ. Θεμελή-Κατηφόρη, *Η δίωξις της πειρατείας και το Θαλάσσιον Δικαστήριο κατά την πρώτην καποδιστριακήν περίοδον 1828-1829*, Αθήνα, 1973, μέρος Β', σ. 11-28 και για τις αγωγές στο ίδιο, σ. 109-113.

²⁴ Τα στοιχεία προκύπτουν από την αίτηση της Σουλτάνας Δουμπιώτη (Χαλκίδα, 6 Ιουνίου 1865), την οποία αναφέρει και η Ζέλλιου-Μαστοροκόστα (*ό.π.*, σ. 295) και από το πιστοποιητικό που της χορήγησαν για το σκοπό αυτό κάτοικοι της Σκοπέλου ηλικίας άνω των εξήντα ετών (Σκόπελος, 12 Μαΐου 1865). Το πλοίο είχε μήκος 24 πήχεις (14,4 μ.) και χωρητικότητα 7-8.000 κοίλα (270 κυβ.μ.). Βρίσκονται στην Εθνική Βιβλιοθήκη, στο Τμήμα χειρογράφων και ομοιοτύπων, Αρχείο Αγωνιστών, Κ. 51, φάκ. 31. Φωτογραφημένα αντίγραφα μου προμήθευσε ευγενώς η κα Σωτηρία Βασιλείου, την οποία και ευχαριστώ.

Μαΐου/5 Ιουνίου, οι πρόκριτοι του νησιού ζήτησαν από την κυβέρνηση στο Ναύπλιο, λόγω της απουσίας Επάρχου, την τοποθέτηση του Δουμπιώτη ως Πολιτάρχη του νησιού τους, όπου αυτός διέμενε ήδη από ετών, για να εξασφαλίσουν την κατάπαυση της «αταξίας» στο νησί τους. Παρά την άμεση και εύσημη άρνηση της κυβέρνησης (11/23 Ιουνίου), οι πρόκριτοι διόρισαν μετ' επαίνων στις 29 Ιουνίου/ 11 Ιουλίου 1826 τον Κωνσταντίνο Δουμπιώτη και τον αδελφό του Βασιλικό στρατιωτικούς διοικητές του νησιού τους με συγκεκριμένα όρια εξουσίας, αλλά με οικονομικές απολαβές μόνον για τον δεύτερο.²⁵ Ο Κωνσταντίνος μάλλον δεν χρειαζόταν μισθό. Είναι γνωστό ότι έφερε την προσωινμία «βασιλεύς» στο χωριό Γλώσσα της Σκοπέλου και ότι εισέπραττε αυθαίρετα τα λιμεναρχικά δικαιώματα στο νησί.²⁶ Ενδεχομένως ο διορισμός των δύο αδελφών να ήταν μια λύση απελπισίας για τους προκρίτους, ώστε να καταστήσουν τους αδελφούς συνυπευθύνους για την τάξη, κολακεύοντάς τους επαρκώς. Ίσως όμως να ήταν και ενέργεια συναλλαγής, δεδομένου ότι οι άτακτοι αυτοί πολεμιστές, πέραν των εξόδων που δαπανούσαν για τη διαμονή τους, έδιναν μερίδιο της λείας σε ορισμένες από τις εύπορες οικογένειες της Σκοπέλου.²⁷

Το 1828 ο Κωνσταντίνος Δουμπιώτης φερόταν να είναι «υπέρπλουτος», αφού είχε συγκεντρώσει περιουσία 500.000 γροσίων. Τη χρονιά εκείνη, όταν φυλακίστηκε για πειρατεία στην Αίγινα και αργότερα στον Πόρο, οι πρόκριτοι του νησιού, με την υποστήριξη του Έκτακτου Επιτρόπου Βορείων Σποράδων, ζήτησαν –ματαιώς-- να κατασχεθούν οι λείες του, που είχαν συγκεντρωθεί στη Σκόπελο, ώστε να καλυφθούν τα έξοδα της τοπικής διοικήσεως που βάρυναν τους κατοίκους. Η μεταστροφή τους αυτή ίσως να οφειλόταν στην εκλογή της νέας δημογεροντίας στη Γλώσσα, σε μια στιγμή που το «πνεύμα της εκδικήσεως από τους κατοίκους ως προς τους παροίκους» βρισκόταν ήδη «εις τον κολοφώνα του».²⁸ Τελικά ο Δουμπιώτης, κάτω από τις πιέσεις των θυμάτων του για αποζημίωση, δεν απέφυγε τις κατασχέσεις. Εκποιήθηκαν μάλιστα τα πολύτιμα προσωπικά αντικείμενα και όπλα που έφερε μαζί του. Μόνον έτσι εξασφάλισε την αποφυλάκισή του τον Φεβρουάριο του 1829.²⁹

Πάντως η αξίωση της Σουλτάνας Δουμπιώτη από το ελληνικό δημόσιο δεν πρέπει να μας ξενίζει. Κι άλλοι χαλκιδικιώτες αγωνιστές, που συμμετείχαν στην πει-

²⁵ Κωνσταντινίδης, *ό.π.*, σ. 231-5. Για βιογραφικά στοιχεία του Βασιλικού Δουμπιώτη βλ. Παπαϊκονόμου, *ό.π.*, 175-7.

²⁶ Θεμελή-Κατηφόρη, *ό.π.*, μέρος Α', σ. 28, σημ. 3.

²⁷ Το διάστημα αυτό, η άνοιξη και το θέρος του 1826, φαίνεται να ταυτίζεται με την περίοδο της κυριαρχίας στο νησί του Άγγελου Συκιώτη, μετά τη διαβασανισμού εκτέλεση από τον γέρο Καρατάσο του τοπικού καπετάνιου Ελευθέριου Σκοπελίτη, ο οποίος είχε περιστείλει τη δράση του Συκιώτη: Ναθαναήλ Ιωάννου, *Εύβοια, ήτοι ιστορία περιέχουσα τεσσάρων ετών πολέμους της νήσου Ευβοίας*, Ερμούπολη, 1857, σ. 186-7. Βλ. επίσης την αναφερθείσα επιστολή των Καρατάσου και Γάτσου (Ιανουάριος 1826), όπου σημειώνουν πως ο Άγγελος, αφού «τους εχάλασεν κατά κράτος» στον Αη Στράτη, πήγε στην Σκόπελο «και κάμει ότι θέλει»: Κωνσταντινίδης, *ό.π.*, σ. 220. Μερικές από τις πληροφορίες αυτές αξιοποιεί και ο Απόστολος Βακαλόπουλος στη διδακτορική του διατριβή *Πρόσφυγες και προσφυγικόν ζήτημα κατά την Επανάστασιν του 1821*, Θεσσαλονίκη, 1939, σ. 46.

²⁸ Γενικά Αρχεία του Κράτους, Αρχείο Γεν. Γραμματείας περιόδου Καποδίστρια, φάκ. 93, Ιωάννης Κουντούρης προς Καποδίστρια, Πόρος 19 Ιουλίου 1828, αρ. εγγ.6 και Λόντος, Έκτακτος Επίτροπος Βορείων Σποράδων προς Επιτροπή Γεν. Διοικήσεως, Σκόπελος, 5 Ιουλίου 1828, αρ. εγγ. 115· πρβλ. Θεμελή, *ό.π.*, μέρος Β', σ. 110 και σημ. 5. Η διαβίωση του Κωνσταντίνου Δουμπιώτη στη φυλακή υπήρξε σκανδαλώδης, αφού συχνά γλεντούσε κατά το δοκούν εντός και, κυρίως, εκτός της φυλακής μαζί με τους φύλακές του: Θεμελή, *ό.π.*, μέρος Α', σ. 150, σημ. 1.

²⁹ Θεμελή, *ό.π.*, μέρος Β', σ. 111.

ρατική επιδρομή του 1826 και στις σχετικές λεηλασίες, συμπεριέλαβαν την κατά τα άλλα άγνωστη μάχη της Ορμύλιας στα ανδραγαθήματά τους, προκειμένου να εξασφαλίσουν βοηθήματα: ο Θωμάς Αβραάμ από το Βάβδο, ο Δημήτριος Βασιλείου ή Γαλαρνιώτης από το Γαλαρινό, ο Κωνσταντίνος Στέρου από τη Γαλάτιστα, ο Εμμανουήλ Γεωργίου και ο Γεώργιος Δημητρίου ή Κοτρώνης από την Ιερισσό, ο Ιωάννης Γεωργίου ή Γιαννούλης από την Καλάνδρα, ο Θεοδόσιος Στέρου ή Μουστάκας από το Λιβιάδι, ο Χρήστος Παύλου από την Ορμύλια, ο Γεώργιος Τζαρτζώνης από τον Παρθενώνα, ο Αναστάσιος Παναγιώτη από την Περιστέρα, ο Ιωάννης Αποστόλου από τον Πολύγυρο και ο Δημήτριος Βουργαράκης, που σκοτώθηκε στην ίδια μάχη, αλλά δεν είναι απολύτως βέβαιο αν ήταν Χαλκιδικιώτης.³⁰ Η παράλληλη συμμετοχή και τα ανδραγαθήματα όλων αυτών των ανδρών τόσο στις επιχειρήσεις της Επανάστασης όσο και στον τακτικό στρατό της οθωνικής περιόδου ξέπλυνε τη μνήμη των φρικιαστικών πειρατικών τους άθλων κατά των ομοθρήσκων και συμπατριωτών τους.

Βασίλης Κ. Γούναρης
Τμήμα Ιστορίας & Αρχαιολογίας ΑΠΘ

³⁰ Παπαοικονόμου, *ό.π.*, σ. 84, 138, 153, 265, 267, 284, 400, 456, 489, 501, 508, 605-6.